

här i Stockholm än sex veckor, synnerligen the, som före eller handle medh grofve varur, som är klädhe, salt, humble, sildh, öl och annedt sådent. Men the, som handle medh sidentygh och spetzeri, måghe blifve här åredt öfver, dogh att the hafve theres godz udi stadzens hus och sedhen handle ther medh, som lagh sägher och tillförende förmäldt är, nemligen icke udi alne eller lodhe tal, eller och i små more, uthan i styckie, punde, dusine och decker thael. Ey skole heller främmende, så och icke heller ogiffte köpsvänner bruke köpslaghen udi fri marcknader eller udi Bergslagen. Icke heller handle udi Norlanden, såsom förbemäلت är, förr än the äre bolfastne borgere vårdne, uthan allenest bruka theris seglatzie uthrikes att göre tillförningh in i rikedt och sedhen handle i then stadh, som the theris skott uthgöre, så som af ålder varidit hafver.

Till thet fierde och tiugunde. Så vele vi och här medh alde-lis hafve förbudit borgerskapedt udi alle städher sielfve blifve eller och hafve theres tienere stadigdt udi Bergslagen eller Norlanden vinteren eller sommeren öfver till att drifve olaghlidit landzköp, förre opköpandes varurne än the valfalne äre, hvilcke elliest till frije marcknadher föres borde. Hvarföre skall såledhes ther medh her effther hollidit blifve, att the, som anthen sielfve draghe eller sände theres tiennere till Bergslagen, när theris godz är föryttredt, hvilckedt på rätte och vanlige marcknedz platzer ske skall, skole the draghe ther ifrå igen; sammeledes och till Norlanden måghe the segle om sommeren udi rätten tidh och sökie lagha hampner, som af ålder varidit hafve, och ther föryttre theres godz, icke dragendes videre kringh landet, såsom och icke dröijendes ther öfver then tidh, som the theres godz skäligen sällie och förbythe kunne. Then annorlunde gör, skall effther laghen såsom för annadt landzkiöp tilböriligen straffedt blifve. Och på det här udinnen thess bättre acht hafves motte, så skole våre stadthollere, slotzlåfven eller befalningsmän icke gifve någre köpsvenner eller drenger theres pass, ther medh att draghe anthen till förskrifne Bergslaghen eller Norlanden, medh mindre the samme tillförende hafve bekommidt bevis af borgmesterne och städernes förmän, hvilcke om personerne och theres lägenhet bäst hafve vettskap.

Thet fempdte och tiugunde. Endogh vi hafve samptyekdt och beslutedt, att när Gudh vill, thed kunde komme till fridh medh Muschoviten, then ryske stapulen skall blifve udi Räfte, så är thet dogh förståendes såledhes: Förste, hvad främmende tilkommer, skole the alle segle till Räfte och ther förhandle theres godz, och inge-

ledhes begifve sigh till Narffwen. Sedhen hvad våre undersåther Sverigis rikis inbyggere är berörendes, endogh them icke är efftherlatidt att löpe medh theres skipp ifrå Tydzlandh eller andre fremmende städher genest till Narffwen eller therifrå genest till Tydzlandh eller andre främmende städher igen, uthan moste först låsse theris godz uthi the städher, ther the äre boendes, så är them dogh icke förbudt att segle genest till Narffwen, om the så vele, och icke till Räfte, och sedhen ifrå Narffwen hem till theres igenn, och icke vare förbudne att besökie Räfte, om the icke thet gerne göre vele. Ther som och någhon Stockholms borgere eller ifrå andre städher i Sverighe ville besökie Pleschowen, Nowgårdh eller andre rydzske städher medh theris köpslaghen, är och thet them her medh aldellis fridt efftherlatidt.

Thet siette oeh tiugunde. Endogh vi nu hermedh hafve undt och efftherlatidt, att borgerskapedt måghe handle medh alle oförbudne varur, dogh effther thet spannemåll icke väll kann räcknes för köpmans varur, såsom och här udi Sverighe offte händer sådane svagh årsväxdt, att spannemålen ingeledhes är här afrikedt till att ombäre, derföre skall här medh vare förbudhet att uthskippe spannemåll af rikedt, när oår äre, såsom och icke heller någhen spannemåll, när godh tidh är, skall uthstädhies för Oluffsmesse tidh, på thet att man kann någerlunde vare förvissedt om, hvad till förmodende är af åkren, för änn någodt af then förre årsväxten af rikedt uthskippes.

Thet siu och tiugunde. Effther thed borgerskapedt sigh fast hafve beklagedt öfver the trångbygde hus, som the besittie, och derföre ödmiukeligest underdånligen bedit oss om förlåf att få opbyggie sigh vedhebodher och andre tarfvehus innen och uthan stadzmurerne, så hafve vi härudinnen så vidt hört samme theris bön, att the måghe byggie sigh bodher och andre tarfvehus uthan stadzmurerne medh ständelväreck eller kårsbygningh, men innen stadzmurerne af sten, om så ske kan, eller ständelväreckshus och ingeledhes af trä allenest. Dogh ther som mantalet af borgerskapedt här udi stadhen kunde åther föröke och förmere sigh, af hvad tilfalle thet helst ske kunde, då skole the, som någre bodher eller tompter hafve innen stadzmurerne, vare plichtighe att oplathe them andre till köps, som besittiede hus ther af byggie vele, menn uthan stadzmuren niuthe hvar sitt. Och stadhen beholle tomptörerne till stadzens bygningh och andre tarfver. Så skole och kämmenärerne synnerlighen hafve acht ther opå, att alle tompter, gränder och

platzer udi stadhen motte holles renlighe, och lathe straffe them, som anthen före ther opå någhon orenlighet eller och icke holle rent för theres hus, bodher eller tompter.

Thed otto och tiugunde. Så på thet att stadhen thess bättre skall kunne förmå att holle stadz kyrckien vidh macht, så skall och allom vare förbudit, så väll adelen som andre, att lathe begrafve ther theris dödhe, medh mindre the bethale lägherstadhen, såsom hederligidt och skäligidt vare kann. Och skall här medh aldelis vare förbudhit her effther att lathe förhöije griffterne öfver gålfvedt, såsom och bruke murede grafver, medh mindre the äre thess förnelligere personer eller och lägherstäderna komme them arfligen till.

Thet nijo och tiugunde. Så skall och stadzgården på Södre malm lydhe och liggie under stadhen, såsom af ålder varidt hafver, och aldelis blifve fri och opbygd, på thet rum måtte vare att brådhe och byggie skipp ther sammestädz. The bygninger, som ther nu opsatte äre emoth stadzens och borgerskapetz vilie, måghe borttrifves.

Thet tretijende. Ingen rådhmann eller kämmenär skall tillattes att förrese af stadhen uthan borgmesternes tillstondh och vetenskap, vidh straff tillgörendes.

Till thet förste och trettijende. Effther thet vi förnimme och, att Stockholms stadh, som bör vare denn förnelligeste här i rikedt, mykit är af sigh kommen för thenn store tunge, som the hafve af knechterne, som till them omlagde varde, och the till häst och sängh holle eller elliest ifrå sigh leije moste, hvarföre och alle år många flyttie häden af stadhen till andre städher, ther igenom mantalet på borgherne, som stadzens tunga draghe skole, årligen mere och mere förminskes, och förskrifne våre trogne undersåther, menige borgerskapedt här i Stockholm, förthennskuldh ödhmiukeligen underdånigen hafve oss bedhit, att vi ville them medh samme knechte holdh och gestningh förskone, tilbiudendes sigh ther emoth igenn vele sielfve holle nödhtorftigh vårddh och vacht i stadhen, hvar som och våre eller andres höge personers och adels tiennere eller the, som theres hus besittie, som inge synnerlighe kall och embethe daglighen betiene, eller och elliest någhon handel och borgerenärigh drifve och bruke, motte och, när hvarfvedt omgår, holle vårddh och vacht för theris hus, ther inne the boendes äre, eller och förlike sigh ther om medh stadzens förmänn om en viss summe årligen therföre att uthgifve, så hafve vi nådeligen hörddt förnämde våre undersåthers ödhmiuke bön, helst för then orsack att stadhen, som nu är på fall och till mantalet mykit förblottedt, motte åter

komme sigh före igenn, och nådeligen förskone them här effther medh samme knächte holdh och gästningh. Dogh medh the förordh, att stadhen ther igenom icke motte medh tilbörligh och nödhtorftigh vacht och vårdh blifve förvarlöset eller försumedt; eliest hvar anorledhis sker, då kunne the icke heller förmodhe sigh sådane frihet niuthe kunne.

Till thet trettijende andre och sidzste, så vele vi och här medh hafve gilledt och stadhfäst alle the punchter och articler udi högbemälte k. M:tz vår salighe käre her fadhers öpne underskrefne bref, thenne stadz inbyggjere gifvidt, theris välförvärfvede privilegier till styrcke, på Upsala thenn 5 *martii anno* 89, och här udi icke stå förmäldte.

Alle thesse förshrefne privilegier udi alle punchter och articler skole udi thette vårt brefs krafft vidh macht, stadigdt, fast och oryggeligidt holdne blifve. Vi vele och här medh förskrifne Stockholms stadz inbyggjere medh alt thet the äghe, rörligidt och orörligidt, udi vårt konnigliche hägn, värn, fridh och försvar annammet hafve, för all orätt och öfvervöldh, förbiudendes alle, udi hvadh ståndh the vare kunne, som för våre skuldh vele och skole göre och lathe, offtebemälte Stockholms stadz inbyggjere her emoth hinder eller förfångh göre vidh vår onådhe och tilbörlighe straff. Thess till visse lathe vi vetterlighen hengie vårt konglige insegel här nedhen före, och hafve medh eghen hand underskrifvidt. Gifvidt på vårt konnigliche slott Stockholm thenn trättonde dagen *julii* år effther Christi födhelse ettusendh femhundrede, nijetije på thed fierde. Uthi vår regementz tidh här i Sverighe på thed förste, och i Pålen på thet siuende.

Sigismundus Rex.

59. Hertig Karls svar till borgmästare och råd om stadens privilegier. Gripsholm den 30 april 1595.

Riksregistraturet 1595 ff. 119 v.—120. Brevet är i innehållsrubriken dateradt 29 april, men i slutmeningen den 30 april. Det senare torde vara det riktiga, emedan närmast föregående bref bär sistnämnda datum.

Vår synnerlige nådige villie medh Gudh tilförende etc. Vi hafve, gode män, bekommit ider schrifvelse, uthi hvilcken I ödmiuke-

Stockholms stads privilegiebref.

ligen begäre, att efter thett vi medh sampt riksens råd haffe tagit oss opå att beställe om regeringen her i riket i k. M:t, vår elschelige käre hers broders frånvare, att vi fordenskuldh ville holle ider vidh idre gifne privilegier; der opå vele vi ider till svar nådeligen icke förholle, att hvadh förbemälte regeringh tilkommer, thett hafve vi opå conditioner tagit oss till, doch icke fulkommeligen, såsom vi thett icke heller achte göre på thett sättet, som nu är, för än vi der bekomme ytterligere svar ifrå högbemälte k. M:t och en sådene fulmacht, som thett sigh bör och vårt furstelige ståndh och höghet kräfver, efter som och thette loflige konungerikes lägenhet, som uthaf all godh ordning, lag och skick kommit är, nu på denne tidh högeligen fordrer och tilseiger. Fördy, att vidh sådene regering och skick, som nu är, att hvar gör, såsom han vill och ingen sätter annen, der äre vi alrede ledse vidh, vill och om sider lände till dette konungerikes undergång och förderf, och vele fördenskuldh i tidh heller seige oss der ifrå, men så mycket som idre stadz privilegier tilkommer, vette vi oss i ingen mätthe hafve giordt hinder opå, vele och her efter icke tilstädie, att ider någedt hinder deruthi ske skall, så vidt som skälighet och lagligit kan vare, såsom och der hos vare ider gerne befordreliche, till hvadh ider stadh kan vare till nytte och gode, doch andre riksens undersäter uthan skade.

Och såsom I begäre, att vi vele skrifve the nybygde Norlandz städer till och dem alfvarligen befale, att the skulle hafve fördrag medh seglatien uttrikes och rätte sigh efter idre välfongne privilegier, så är ider icke okunnigt, att dem blef af k. M:t sielf, för än h. k. M:t afreste her af riket, derom tillskrifvit, udhi like måthe i vintres, när dhe vore i Stokholm, sade vi dem dett samme och sielfve till, att the medh samme seglatz skulle hafve fördragh och icke videre segle än till Stokholm, men opå den tidh var icke en uthaf ider, som någedt lät sigh der om vårde. Icke motte heller samme borgere ens komme till förhör, att the hade måt gifve tilkenne, hvadh besväring och insager the hade kunnedt hafft der om och igen, oansedt att the sigh uthi många måthe på thett högste beklagede, serdeles i then måthe, att the vore endeles nödgede och tvingede till att settie sigh på samme platzer och rum, der dhe nu seden hafve niderlagt theres modige arbete och bekostedt all deres välferd och förmögenhet, hade fördenskuldh nu medh rätte bordt, att man then saken hade tagit i nödtorftigt betänckiende och öfvervägedt the medel, som dhem hade kunnedt vare uthan skade,

för än man så aldeles och *immediate* skulle seige dem ifrå all deres välferdh. Vi lathe och på samme tidh stelle vårt betänckiende, hure såsom oss syntes, att den tvist, som städerne her i riket emellen hafver varit och än är, bäst skulle blifve afhandlet och förenedt, såsom vi förmode skulle lende till alle riksens trogne undersåtens förbättring och förmering, hvilcke och af riksens råd helleligen behagedes och samptycktes, efter som the och hafve schrifvit högbemälte k. M:t der om till deres rådsamme betänckiende uthi saken, och på thett I må vette, att dem förbemälte vårt betänckiende då hafver behagedt, så sende vi ider, så mycket then puncten tilkommer, der uthaf en afskrift, ändoch de 2 eller 3 af riksens råd, som tilstädes vore i Stokholm den tidh, vi sidst taelede medh ider, för än vi der ifrå förreste, och i alles deres närware dem tilspordt, om the förberörde vårt betänckiende icke så tycktes rådeliget vare, the då medh stilletigende och få ordh der till svarede, så hafver sigh lickväl saken således i sanning, såsom I hafve af förberörde afskrift att förnimme, men för vår välmening och omak, som vi oss då der om giorde, bekomme vi der opå af ider öfver all tilförsicht sådene svar, som vi icke hade då förmodet, och kunne föge snöpligere eller steckere vare, lathe thett doch blifve alt i sitt värde och vele lickväl icke dess mindre lathe schrifve förbemälte nybygde städer till, att the medh samme seglation skole hafve fördrag till videre afhandling städerne emellen.

Men att idre privilegier, de I nu sidst hafve bekommit, skole vare så välfångne, som I nu schrifve, kunne vi icke besinne, efter I hafve dem bekommit oss aldeles ovetterligen, och oss icke det ringeste ordh någon sin der om rådfrågedt är och aldeles emoth k. M:tz edh, thy h. k. M:t hafver uthi sin konunglige cröning svorit och tilsagdt inthet vichtigt vele beställe, uthan vårt, som den förnempstes och ens riks arffurstes her i riket sampt riksens rådz råd h och samptyckie, hvilcket inthet skedt är, uthan oss aldeles förbi gångne. Såsom I och förmelle ider inthet annedt begäre, än thett framfarne Sverigis konunger hafve ider stadh medh privilegieret och öfver ens komme medh Sverigis lagh, teslikes att the privilegier, som för sextije eller siutije år seden äre gifne, komme öfver ens och före en grund medh the privilegier, som k. M:t för itt år seden staden gifvit hafver, der opå kunne vi ider icke förholle, att idre privilegier hafve vi väl öfersedt och dess grundh och inneholdh väl förnummit, behöfdes doch lickväl uthi mångehande måthe efter tiden och lägenheten förbättring och förändring. Vi hafve icke varit

eller äre uthi någre måthe vidh den mening, att ider skall ske deruthinnen någedt hinder eller förändring, såsom skulle vare ider stadh till skade, uthan der så behöfdes, såsom visserligit behof görs, att någedt deruthinnen förändres moste, då skulle thett vare ider och ider stadh till gagn, upbyggelse och förkofring och icke i någre måthe till skade, ändoch sådene förändring tilefventyrs någre enskylte personer icke väl behagede, hvar någon förändring ske skulle, för theres egen nytto skuldh, så kan thett doch lickväl vare hele staden och menigheten till gode.

Och hvad I till thet sidste förmelle, att samme privilegier äre ider gifne medh riksens rådz samptyckie, longe öfvervägende och välbetänckiende, dett lathe vi blifve i sitt värde, hure the thett hafve välbetänckt och öfvervägedt. Men alltid må I dett väl vette, att dem hade bordt hafve oss medh sigh i rådet, serdeles i så vichtige saker, som hele landet angår, såsom är om privilegier och annedt sådent mer, och icke slute oss aldeles der ifrå, som denne gång så väl som oftore tilförende skedt är. Och efter der medh är gåedt så långsampt till, derföre hade riksens råd h så väl som I haft tidh nogh att besökie och rådfråge ider hos oss der om, för än som någedt besluth hade der opå blevit giordt, thy hvar k. M:t och hans unge broder hertigh Johan någedt dödeligit vidkomme, thett Gudh doch nådeligen lengie afvende, då äre vi både efter arfföreningen och Sverigis lagh nermest till Sverigis crone och regemente, hvilcken doch macht och våldh hade sådene till att gille elle ogille, efter thett är nytt och icke gammalt, olagligit och icke lagligit. Och hafve ider thette till svar thenne gångh velet gifve lathe. Gudh ider befalendes. Af Gripsholm den 30 aprilis år etc. 95.

60. Hertig Karls resolution på stadens besvär angående pålagor och Norrlandsstädernas seglation. Örebro den 28 mars 1596.

Hertig Carls registratur 1596 ff. 139 v. — 141.

Vår gunst och benägenhet etc. Vi hafve, gode män, bekommit eders schrifvelse uthi hvilken I ödmukeligen begere att blifve för-

skonede med then fyretiende penning af köpmens handel och uthskeptende, som nu äre påbuden att uthgöres, föregifvendes att mest alt godz, som både af borgerskapet och svenske köpsvenner uth- och inskepes och the handle medh, thet är mest annens mans, och att I till nestundende höst motte medh samme hielp förskonede blifve, effter I äre myckit försvagede blefne, både egenom thet longlige kriget, som varit hafver, så och thet svage mynthet i fördinne år, som myckit hafver varit ther till vällende. Dernest begere I ödmukeligen blifve förskonede för thet gultaxe, som af ider är begeret vorden, hvilken I förmelle aldrih tilförende hafve varit ther af uthgiordh; till thet tridie, att Norlandz stederne motte blifve förbudet bruke någon seglatie uthrikes, effther sådant är emoth idre privilegiers lydelse, opå hvilke ärender vi nådeligen hafve velet eder svare: — — — — —

Här följer utlåtande rörande vissa pålagor och stadens klagomål öfver myntet, hvarefter det heter:

Om the nordlendzske städer, att them motte blifve förbudet bruke någon seglatie uthrikis, det hafve vi tilförende giort och vele änu låthe befallningh ther om uthgå, att the både ätende och andre varur, som ther falle, icke annerstedes skole före än till Stockholm, som i fiordh afthalet var, men att förbiude them medh trevirke segles uthrikes och synnerligen vestvart, medhen I samme seglation icke bruke vele, ther hafve vi betenckiende uthi, och synes them icke kunne förvegret blifve. Gudh edher befallendes.
Actum ut supra.

61. Hertig Karls befallning till Stockholms borgare att göra Hudiksvall tillförsel, med hot att eljest gifva nämnda stad utsträckt handelsrätt med inskränkning af Stockholms privilegier af år 1594. Nyköping den 14 juni 1596.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original* I. — Texten på sidan 1; nederst till höger på samma

sida står: *Lasse Christiansson*. Märke efter det bortfallna sigillet på sid. 4, där det tjänat såsom försegling af det hopvikta brevet. Utanskrift till borgmästare och råd.

Karl, medh Gudz nåde Sverigis rikis arfförste och föreståndere, hertig till Sudermanneland, Närickie och Vermelandh etc. Vår synnerlige gunst och nådige villie medh Gudh tilförende etc. Vi vele ider, godhe män, her medh nådeligen icke förholle, att cronones undersåter i Hudviksvaldh hafve haft theres budh her hos oss och udhi underdånighet klagligen tilkenne gifvit, att the udhi thenne svåre och dyre tidh slett ingen tilförningh, hvarcken opå spannemåll eller annedt, ifrån ider eller andre orther her af rikedt bekommit hafve, ther medh the sigh eller almogen opå landet hielppe eller unsettie kunne, och fördenskuld ödmiukeligen begäret, att them motte blifve frit efterlatit till att sielfve sökie sin näring udhi fremmende landh, thett bäste the kunne, så efter the privilegier, som I uthaf k. M:t till Sverige och Polen etc. vår elschelige käre herbroder bekommit hafve, förmå, att förberörde stadz inbyggere icke måge lenger sökie sin näring medh theres varur än till Stokholm, der the schulle igen bekomme hvadh unsetningh, som the behöfve kunde, derföre vele vi opå högbemälte k. M:tz vägne hafve ider her medh nådeligen och alfvarligen förmanedt, att I lathe them både medh spannemåll och annedt, hvadh the nödtorfteligen behöfve, unsetning bekomme, så att the ther öfver icke måge hafve sigh att beklage, såsom nu skedt är. Så frampt hvar thet icke sker, att the ther medh icke hulpne blifve, då skall them seglationen i thette år effterlatit vare till att frit och obehindret sökie sin näring och barning i fremmende land, som the bäst kunne och förmåge, dy för ider eller ider enskylte privilegier skuldh kunne vi icke lide, att the heller hele landet någon nödh eller opå alsom störste forderf komme skole. Dette vi ider hafve velet förnimme lathe. Gudh befalendes. Af Nyköping den 14 *junii* år etc. 96.

CaroLus.

62. Hertig Karls resolution på stadens besvär rörande skeppsfrakter, stadens ämbetsmän m. m. Stockholm den 5 januari 1598.

Original i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original I.* — Denna resolution har tydligen föregåtts af en brevväxling mellan hertigen och staden, under hvilken den förre gifvit utförligt svar på stadens besvärspunkter. Hvarken föreliggande eller något tidigare bref har kunnat återfinnas i *Hertig Karls registratur* eller *koncepter* i riksarkivet. *Stockholms stads tänkebok* för 1598 är förkommen, och i 1597 års har ingen upplysning påträffats. Brevet har karakteren af ett koncept (med tillägg i kanten o. d.), ehuru det är undertecknad. Kanten är söndrig, hvarför några ord äro försvunna, ehuru de lätt kunna förstas af sammanhanget; de äro i texten satta inom klammer.

Thenn högborne furstes och herres, herr Karls yttermere svar och förklaringh opå the puncter, som menige borgerschapet i Stocholm i underdånighet begäre h. f. N:des vidare nådige betenkiende uthi. Actum Stocholm den 5 januarii år etc. 1598.

Såsom uthi then fierde punct hafver varit h. f. N:de betenkiende, att ner the Lybske, Rostocker och Sundiske hade leget vidh broen uthi otte dager medh thet öl, de införde, och hade thet tilbudet borgerschapet till kiöps, motte dem blifve efterlåthet utschippe sitt öl i kellare och boder och ther i leste och tynne tael och icke medh kanne och stop utsällie. Sådant hafver h. f. N:de i then acht och mening samptyckt, att de fremmende dess förre för lideligit köp schulle sällie theres öl och det heldre göre innen förnämnde tidh, än att the på större ombkostnet skulle låthe thet opskeppe i källare och boder, doch efter the svenske icke varder sådant tillåthit uthi de fremmende städer, utan att the moste sällie uthur skepen then tidh the ther handle och köpslage, hvadh godz the hafve medfare, så må thet och i like måthe så holles her i staden, att the fremmende utsällie vidh broen så väll öl som annat den tidh the effter lagen der liggie måge.

Till thenn fiortonde punct hafver h. f. N:de tilförende så svaret om skipsfracht, att the svenske skip skulle blifve frachtede för de fremmende, om the elliest ville vare lidelige på frachten. Doch efter nu är tilkenne gifvit, att the fremmende hafve godh fracht ifrå Tydzlandh her in i riket, och fördenschuldh kunne gifve så

*Det är visst
icke något kon-
cept! Det förre,
summa ett tillägg
in marg., och
sådant förekommer
i de första orig.
Men all akthetshet
är ett led i
någon hertigens
förhandling
med borgerskapet
är uppenbart.*

myckin bättre fracht uth igen, derfor hafver h. f. N:de samptycht och syntz retvist vare, att the svenske måge bekomme så myckit till fracht uth åth Tydzland, som the fremmende få in i riket, så kunne och the tage så lideligh fracht in igen, som the fremmende tage uth af riket.

Till then sextonde punct, att borgerschapet her i staden motte bruke svenske och icke tydzske drenger till deres handel och vandel, hvilkit menigheten så nu som tilförende uthi underdånighet begeres att holles motte, der till kan h. f. N:de nu icke anners svare än tilförende än, hvar the fremmende drengier och vederlagsvenner vele förplichte sikh blifve her i riket boendes och som andre trogne infödde svenske befinne, att dem väll motte tilstaddt varde sikh her i staden bruke låthe.

“Till then tiugu tridie punct“ förklarar hertigen, att Diderick Böckman, som “brukat skelleord emoth staden“, skall därför stå till svars.

Till den tiugu fempte punct, om de, som uthi stadzens kall och embethe emoth Sverigis lagh insatte äre, hvilke de hafve nampngifne varet, den som till stadzschrifvere, så och öfver stadzens källare, desslikes den, som till tollen är förordnet, och mynthemestaren, der opå är h. f. N:des svar, att hvadh stadzschrifveren och vinschencken tilkommer, uthi de kallen måge de nampngifve infödde svenske, som der till tienlige och nyttige vare kunne, men hvadh tolleneren anlangende, så är han (icke) uthi något stadzens embethe, uthan k. M:tz och cronones tienere, der till öfverheten må hafve macht förordne, hvem henne syn(es). Och endoch han är en fremmende född, (så) hafver han doch mäst all sin ålder låthit sikh her i cronones tienist bruke, her han och hafver varit en bositen man i monge år. Till mynthemestere embethe står och i öfverhetenes sköen att förordne, hvem henne synes nyttig och brukelig, såsom han och är k. M:tz och cronones endschylte tienere uthi thett kallet; och aldenstund uthi Sverigis stadzlag står förmelt om tolleneren embethe, så är deruthaf till att se, såsom och medh gamble rekenschaper till att bevise, att hvadh godz, som her af staden är utfördt, det är gifvit toll udaf, och ner så är sket, hvilkit nu icke är, då hafver och staden haft sine visse män ther hos, som sådant upschrifvit och viss beschedh der opå hollit hafver. Dogh må staden, som tilförende är svaret och bevilligit, hafve någre gode män brede vidh tollneren, som kegenregister¹ emoth honom holle kunne.

¹ Af det tyska *gegen*; = motregister.

Till then tiugu nijonde punct begeres änu, att icke allene vacht motte blifve hollet af hvarit hus i staden, utan och af de boder både östen och vestan till, som man hafver godz uthi; sådant synes h. f. N:de att ske borde, så väll deraf som alt thet, man hafver hyre och lego uthaf, medan hvar sin stadh vill gerne hafve både så väll godz som hus vakede och bevarde.

Men thet, som till thet sidzste begeres, att alle både inlendske och uthlendske, som hus hafve i staden, motte inge hus utleije them, som icke vore af thenne riksalmannelige religion, så endoch till-önskende vore, att alle motte så väll vare enige i religionen som i alt annat, men aldenstund her af åthschillielige landzschaper kommer och myckit folk af åthschillelig gudztienist tilsammen, derföre, hvar sådant schulle förbudet blifve, så kunde her ringe handel och vandel varde drifven, synes h. f. N:de fördenschuldh, som tilförende är svaret, att man icke kan förvägre fremmende till att vistes och bo her i staden, af hvad religion the och vare kunne, att drifve theres laglige handel och vandel, meden the förholle sigh stille och rolige, och icke (äre) oppenbare Gudz bespottere, men icke till att efterlåthe, att the någre hemlige samqvemder medh theres Gudz tienist holle skole. *Actum ut supra.*

CaroLus.

63. Hertig Karls svar på begäran om privilegier. Nyköping den 8 januari 1599.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i, original I.* — Märke efter det bortfallna sigillet på sid. 4, där det tjänat till försegling af det hopvikta brefvet. — Utanskrift till borgmästare, rådmän och menige bergerskapet. På samma sida finnes påtecknad: *ankommit medh Dirich Hansson thenn 20 januarii, upläsit på rådstugen den 22 januarii.*

Karl, medh Gudz nåde Sverigis rikis arffurste, hertigh till Sudermannelandh, Närichie och Vermelandh etc. Vår synnerlige gunst

och nådige villie medh Gudh tilförende etc. Vi vele ider, godhe männ, her medh nådeligen icke förholla, att ider utskickede medborgere Dirich Hanssonn hafver i underdånighet præsenteret och latidt oss se någre punchter, ther opå I ödmiukeligen begäre en godh och viss ordningh motte giord blifve. Så endoch förbemelte punchter nödige och nödtorftige äre, och väl behöfde göres en godh ordningh opå, såsom och medh många andre flere varde förbättre, som icke mindre nödige och gagnelige vare kunde, männ effther vi nu på thenne tidh medh många andre riksens vårdende saker hafve till att bestelle för den bullersamme och orolige legenhet, Gudh bättre, i rikit på ferde är, derföre gifs oss icke tidh eller tilfelle någedt fulkombligen ther om besluthe, vele doch medh förste, sådant ske kan, iders och menige stadzens beste bådhe i then och andre mothe tage i nödtorftigt betenckiende och lathe ider videre beskedh opå bekomme. Hafve doch nu medhgifvet förbemelte Dirich Hanssonn en underschrifven zedel opå the personer, som han inlagdt hafver, att uthi någre embeter uthvalde äre, vidh hvilke thett och må blifve till videre betenckiende. Hvilket vi ider thenne rese till nådigt svar hafve velet gifve lathe. Gudh ider befalendes. Af Nyköpingh denn 8 *januarii* år 1599.

CaroLus.

64. Hertig Karls svar på begäran om aksisfrihet för vissa drycker.
Nyköping den 20 juni 1599.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original I.* — Halfva sigillet bevaradt (vax med öfverlagdt papper, femdelad sköld, de tre nedre fälten med Södermanlands grip, Närikes korslagda pilar och fyra rosor samt Värmlands örn synliga) på sid. 4, där det tjänat till försegling af det hopvikta brefvet. Utanskript till borgmästare och råd. På samma sida finnes påtecknadt: *ankommit med Dirich Hanssonn den 24 junii anno 99.*

Karl, medh Gudz nåde Sverigis rikis regerende arffurste, hertig till Sudermanneland, Närichie och Vermelandh etc. Vår

synnerlige gunst och nådige villie tilförende etc. Vi hafve bekommit ider skrifvelse, gode män, medh denne ider utskickede Dirich Hansson, uthi hvilken I ödmiukeligen begäre, att I efter idre gifne privilegier motte niuthe accis frit opå the fremmende drykor, som I till stadzens keller inkiöpe lathe, hvilket I beklage ider, att tolleneren icke effterlathe vill, förr än han bekommer ther om beskedh ifrån oss. Deropå vele vi hafve gifvit ider till svar, att, aldenstundh vi innen få dagher, vill Gudh helsen förläne, achte begifve oss till Stockholm, tit vi och riksens ständer, som therheden kallede äre, vidh thenne tidh förmodhe kommendes vardhe, derfore kunne vi nu inthet synnerligt svar gifve ther opå, uthen vele då bådhe der om och annedt betänckie och medh idher handle lathe thet, som stadhen till gagn och godhe komme skall. Gudh befallendes etc. Af Nyköping den 20 *junii* år etc. 1599.

CaroLus.

65. Hertig Karls resolution på Norrmalmsboarnes besvär angående deras skyldigheter gentemot slottet och staden. Stockholm den 26 november 1602.

Samtida afskrift i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref.*

Vi Karl, medh Gudz nåde Sveriges rikets regerande arffurste, hertigh till Sudermannelandh, Närke och Värmelandh, göre vitterligt, att våre undersåter, gemene man och borgerskapet här uthi vår förstadh Närremalmen, hafver oss uthi underdånighet besöckt och klageligen till kenna gifvit, att the medh gestningh, skiutzfärdher och andre pålagor blifve alt för mykit betungade och tvingade öfver theres förmågo både af våre städthålere här opå Stocholms slått så väll som af borgmestere och råd uti staden, och för den skulldh ödmiukeligen begäret, att the här efter under slätet alene medh teres gästningh, skiutzfärder och andre små hielper lyde och ligie motte och icke svare begge parterne, som här till skett

är, så hafve vi theres ödmiuke begären uti så måtto nådigest anset, och vele vi, att the här effter medh alle theres hielper och utlagor skole lyde och ligie under slättet och rätte sigh efter thett, våre stådthollere them upå våre vägne till vårdt och cronones gagn och bäste tillseigendes, biudandes och befallandes varde, och skole the för the saker, som hos them opå malmen sker, svare till rätte opå theres eget rådhus och theres handel bruke så här effter såsom till förende, dogh stadzens privilegier oförkränkte. Men hvad theres skott anlangär, och hvad them elliest för theres köpmans handel utgöre hör, thett skole the till staden uti rättan tidh oförvagnet utgöre, der våre stådthollere, befallningsmen, så och borgmestere och rådih och alle andre, som för våre skuld vele och skole göre och late, måge vette sigh effter rätte, icke görendes them här emot hinder eller förfångh i någer måtto, vidh onåder tillgörendes. Af Stockholm then 26 *nouämbris* år 1602.

66. Hertig Karls resolution på stadens besvär angående knektar, gästning, tullen m. m. Stockholm den 15 dec. 1602.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original II.* — Sigill omedelbart under texten på sid. 3. (Vax med öfverlagdt papper, nu löst inneliggande; fyrdelad sköld med 1) tre kronor; 2) lejon öfver strömmar 3) Södermanlands grip och 4) Värmlands örn. Hjärtvapen med vase).

Then högborne furstes och herres, her Karls, Sverigis rikis regerende arffurstes, hertig till Sudermanneland, Nerichie och Vermelandh etc., svar och förklaring opå Stockholms stadz innelagde punchter. *Actum* Stockholm den 15 *decembris* år etc. 1602.

Först. Såsom borgmästere och rådih sampt borgerskapet her i Stokholm besväre sigh utöfver gästning och förmälje, att uthi then staden them elliest borde holle etthundrede knechter, hafve the hollet etthundrede nijetije fyre personer, så är ther opå h. f.

N:des nådige svar, att the vid the etthundrede knechter, som h. f. N:de tilförende bevilget hafver, blifve måge. Doch skole the sikh inthet med Norre malm befatte, uthen han skall liggie under slotet, och the, som ther bo, allene göre theres skott till staden. Men staden med Södermalm skole holle the etthundrede personer. Hvad andre h. f. N:des och cronones tienere tilkommer, som dageligen h. f. N:de och hofvet fölgie, the skole allene till sengs i staden förlagde vardhe och ingen ytterligere gästning borgerne göre. Men kommer någre andre hit til staden antingen af adelen eller andre, som drage i theres eigne värf och ärender, the skole vises till gästgifverne och ther betale för sikh, hvarföre och borgmästere och rådh her i staden visse gästgifvere hus förordne skole och ther lathe utthengie någet teckn, så att then vägfarende vet, hvar han skall drage in och bekomme för skälig betalning thet, som han behöfver till oppehälle. Deslikes så skole och icke heller någre dagsverker och skiutzfärder leggies her ifrå slotet till Södermalm, uthen hvad som till slothet behöfves till skiutzfärder och dagsverker, the skole tages af Norremalm, och the, som her opå slotet äre, inthet befatte sikh med Södermalm, såsom icke heller staden medh Norremalm.

Till thet andre. Belangende mongleri, så är h. f. N:des svar, att alt olagligt mångleri, såsom och thet förköp, som sker uthen stadhen, skall afskaffes och visse månglare tilsetties, så många som behof göres kunne och af ålder brukeligit hafver varit. Och när h. f. N:de får förnimme, huru många the skole vare, och hvad the hethe, som mongleri skole oppeholle, så vill h. f. N:de gifve them ther opå stadfestelse bref.

Till thett tridie. Att h. f. N:de skulle truge them, som bo opå malmerne och uthi opstäderna, att¹ öfvergifve ther theres hus och hem och flyttie hit i staden och bo, thet kan h. f. N:de inthet göre, med mindre än the thet sielfve af en godh villie göre vele. Men är thet så, att någon hafver her hus i staden, då skall han antingen sellie huset eller och drage hit och bo her, efter som lag förmå. Dedh samme skole och Stockholms borgerne göre, som hus och gårder uthi andre städer hafve.

Till thet fiärde. Then lille tollen, som staden begärer att vare fri före, kan h. f. N:de på thenne tidh ingelunde efterlathe, uthen ther han faller borgerskapet så svår, då måge the lathe then norlenske handelen blifve. Och föres icke alt thet godz, som

¹ I originalet står och.

theden kommer, uth til fremmende land, uthen blifver störste delen her i staden qvar. Och fördenskuldh så bör thet förtolles.

Till thett fempte. Att the borgere blifve befrijede, att thet godz, som ifrå fremmende land kommer, icke måtte blifve optagit, så begärer h. f. N:de vette, hvem som hafver tagit något ifrå them, thet som icke är blefvet betalet. Och ther h. f. N:de till cronones gagn och bäste något behöfde, då är ju h. f. N:de thet så när till att beholle för skäligh betalningh som en annen.

Till thet siätte. Såsom the begäre, att alle the, som handel och vandel drifve i staden, the skole och göre borgere rättighet, så är thet rätt och både lagen, så och föregångne beslut, mandater och afhandlingar likmätigdt, hvarföre och ther utöfver skall holles. Ther hos skole och borgmästere och råd hafve inseende med the många fremmende köpsvänner, som her liggie år in och år uth, så att them ingelunde blifver tilstat lenger her att töfve och handle, än som privilegierne utvise. Och ther the än skulle vare her öfver sommaren, så måtte the då om hösten, när seglationen tilslutes, drage sin kos.

Till thet siuende. Hvad the många nybegynte öl- och vinkäl-lare tilkomme, som the besväre sigh utöfver, så hafver h. f. N:de tilförende nogsampt gifvidt them både skriftteligen, så och munte-ligen egenom sine godhe män tilkänne, huruledes h. f. N:de vill, att ther med holles skall, nembligen att visse bryggere skulle tilsettis så väl på malmerne som i staden, hvilke skulle bryggie alt thet öl, som hehöfdes, såsom och uttappe och sellie alt thet svenske öl, som Druckes, och ther af skulle the allene hafve theres näringh. Seden så skulle och visse kellere förordnes, ther allehande frem-mende drycker blefve uttappede, och ther skulle och en part af borgerskapet hafva sin födho af. Men h. f. N:de hafver än her till inge svar ther opå bekommedt, huru många som samme bryg-gere, öl- och vintappare skole vare, och hvad the hete. Och när h. f. N:de bekommer ther opå beskedh, så vill h. f. N:de seden videre confirmere och stadfeste them, som ther till satte blifve. Elliest skall med accis af alle drycker så holles, som then ordning uttviser, h. f. N:de lät senest borgmästere och råd ther opå öfver-antvardhe.

Till thett ottonde. För vacht och vård kan h. f. N:de borg-mästere och råd inthet fridkalle, aldenstund the så väl vele hafve theres hus och godz bevakte som en annen. Men elliest vill h. f. N:de tildele them af stadzens inkompst en viss summe, som the

årlighen för theres omak skole bekomme, när h. f. N:de får vette, hvad stadzens inkompst är, och huru högdtt hon sigh belöper, och hvar till hon blifver anvend.

Till thet sidste. Stadzens schrifvere vill h. f. N:de lathe nådigest tildele en kyrkiotijende, ther med han sigh deste bättre underholle kan. Doch skall han vare så väl h. f. N:de medh edh förplichtet som staden etc.

CaroLus.

67. Hertig Karls resolution på stadens besvär angående tullen, borgares utflyttning till andra orter m. m. Nyköping den 4 juni 1603.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original I.* — Texten på sid. 1—2; märke efter det bortfallna sigillet på sid. 4, där det tjänat till besegling af det hopvikta brefvet. Utanskrift till borgmästare, råd och gemene borgerskapet i Stockholm. Senare anteckning: *ankommit denn 8 juni medh Simon Erichson, borgre her i stadhen 1603.*

Karl, med Gudz nåde Sverigis rikis regerende arffurste, hertig til Sudermanneland, Nerichie och Vermelandh etc. Vår gunst och nådige benägenhet med Gudh tilförende etc. Vi hafve bekommit idher schrifvelse, trogne undersåter, ther med I besväre idher utöfver then toll, som I like med fremmende af idert godz, som bådhe in och utt föres, gifve moste, såsom och beklage edher, att en hop af the förnempste ibland borgerskapet drage utt opå landzbygden och settie sigh neder, och somblige flytie till opstäderna. Så vele vi idher till svar ther opå icke förholle, att hvad tollen tilkommer, så hafve I ingen orsak idher therutöfver att besväre. Ty I hafve ther ingen skadhe utaf, uthen ther I något uttgive, så settie I och idert godz deste dyrere, så att I letteligen hempte then omkostnaden igen, och måste så sedhen den, som godzet beholle skall, betale ider tollen igen, hvilket förfarenheten nog-

sampt uttvisar, så att man moste nu så dyrt köpe ett stycke puck¹, som man tilförende hafver giordt ett stycke gott engelst, och således går thet och till med annat mere. Till thette så hafve I och egenom idre prachtiker och besvär, som I hafve hafft utöfver toll, kommet oss uthi ett vidlöfftigt disputatz med konungen i Danmark, hvilket vi opå sidste holdne handelsdag ved grentzen görligen af the Danskes tal kunne förnimme, att thet var even kommit ifrå idher stad. Och fördenskuld, meden I hafve giordt ther så mycket buller utaf, så skole I och utgifve toll like med the fremmende, och helst nu meden riket sväfver uthi en oppenbare och besvärlig feigdhe. Ty man vet väl, huru uthi Nederlandh och annorstädes tilgår, ther krig och örlig är, och huru her uthi Sverige tilförende hafver varit uthi andre regenters tidher.

Belangende the borgere, som drage uthur staden till upstäderna och andre orter, så skall ther med så holles, att, effter lag förmå, att hvilken, som hafver arf i någon stad erft eller köpt, eller huru thet är tilkommit, som är gård eller annor ingeldh, och vill byggie uthen staden, sellie thet bort innen natt och år af then dagenom, han thet opsegier eller man thet skäligen vette får, eller äge thet konunger eller staden halft hvar there. Derföre, hvar någon borgere drager af staden och vill settie sigh antingen i upstäderna eller på landzbygden, då skall han sellie sitt hus en borgere igen, som stadzens tunge hielper att drage, som han hafver giordt, eller huset skall vare förfallet till cronon och staden. Deslikes så skall han och lefne tredingen af all sin lösöre uthi stadhen, hvilket skall komme staden allene till godho.

Hvad then tridie punchten tilkommer, om fri handel med kopper och jern, så hafve vi tilförende ther om gifvit vår tollenär beskedh, att the, som någon kopper hafve att sellie, the måge frit och obehindret före honom uth til fremmende land och then ther föryttre, thett bäste the kunne, uthi hvad varur them synes. Men her inne skulle the then icke någon fremmende för köpe, vid hvilken mening vi och ännu lathe thet blifve, och hafve ther till våre synnerlige orsaker. Dette vi idher, trogne undersäter, till ett nådigdt svar icke hafve velet förholle, och I, hvar i sin stad, vette idher effter rätte. Gudh befalendes. Af Nyköping den 4 junii år 1603.

CaroLus.

¹ Puck är tydligen något tyg. *Forssell* omnämner (*Sveriges inre historia från Gustaf den förste II*, sid. 13) *pycklakan*, hvars första stafvelse har en viss likhet med här ifrågavarande ord.

68. Hertig Karls resolution på Stockholms m. fl. städers begäran om befrielse från intullen. Norrköping den 29 februari 1604.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref.*
— Texten på sid. 1.

Den stormechtige, högborne furstes och herres, her Carls, Sverigis rikis uttkorede konung och arf-furste, hertig till Sudermanneland, Nerichie, och Vermelanndz etc. svar opå någre städers begären om tollen. *Actum* Norkeping den 29 februarii anno 1604.

Endoch h. f. N:de icke väl kan, såsom icke heller skyldigh och plichtigh är till borgerskapsens begären udi thett fallet att bevillge, aldenstundh the af tollen ingen skade hafve, effter the settie theres godz der effter, och the nu äre blefne utaf med all gästning och serdeles Stockholms stadh medh the etthundrede knechter, som the äre plichtige att holle, ther emot the inthet hafve bevilgedt till hielp igen, oansedt att bönderne dock likvell, på thett the måge blifve fri för gästning och skiutzfärdher, hafve tilbudit att vele gifve utöfver then bevilgede hielp två marck, doch likvell på thett borgerskapet måge se, att h. f. N:de gerne, så mycket mögeligit är, vill afskaffe, hvad som the förmene sikh vare till någon tunge, fast om thett än skulle ske med cronones skade, så är h. f. N:de nådigest tilfridz, att the måge blifve fri för intollen och allene gifve utthtoll like med the fremmende, doch med then beskedh, att uthtollen på kopper och jern må blifve förhögd effter then ordning, h. f. N:de vill them her föreställe. Synnerligen för then orsaken, att efther the i dhe uttlenske städer på någhre år hafve så platt vanvyrdet the svenske varur, så att the, som them tit uth fört hafve, hafve näpligen så mycket therföre fått, som the hafve kostet them her hemme, och när tollen på the varur blifver förhögd, så måtte och varurne komme i högre pris och icke blifve så vanvyrdet, som nu sker.

CaroLus.

69. Karl IX:s resolution på stadens besvär i olika ämnen.
Norrköping den 16 mars 1604.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*.
— Karls sigill (vax med öfverlagdt papper, fmdelad sköld med 1) tre kronor; 2) lejon öfver strömmar; 3—5) se under N:o 64) omedelbart under texten på sid. 1.

Vi Karl, medh Gudz nåde Sveriges rikets uttkorade konung och arffurste, hertig till Sudhermannelandh, Nerichie och Vermelandh, göre vitterligit, att, effter Stokholms stadz fulmechtige, som opå thenne riksdagh hafve varit tilstädhes, hafve godhvilligen opå sine och theres medhborgeres vägne bevillgiet och samtycht, att the vele månedh ifrå månedh uttgjöre thenn hielp, som them her hafver proponeret och föreställt och uthi biafskedhen är uttryckeligen infört och förmällt vorden, ther utöfver vi vele tillsagdt hafve vidh vår furstelige äre och sanningh, att icke till en penningh eller skärf skall någon opålagdh eller anmodet vardhe, derföre så hafve vi der emot lofvet och tillsagdt them, att the i midhler tidh skole vare fri för intollen af alt thett godz, the sielfve innföre och them tillkommer, men medh uttollen på koppar och jern skall holles, såsom thenn ordningh uttviser, som her ther opå af oss giordt och borger-skapet öfverantvardet är.

Desslikest så skole the och vare fri för all gästning och borge-läger af inlenske och uttländzke, strax månedz peningerne begynne angå, och hvillken som till staden kommer och vill någon forden-skap, math eller öl hafve, skall betale för sigh. Och särdeles skole Stokholms borgere blifve förskonede för the etthundrede knechter, som the om året pläge holle.

Till thett tridie, så skole the och niuthe theres skip och sku-thor fri för cronones förslor.

Till thett fierde, så skall inthet af thett godz, the före inn eller ut af landhet, tages ifrå them till cronones behof, uthen the therföre strax skole theres redhe betalning bekomme.

Till thett fempte, så hafve vi och effterlatet them en fri seg-lation till alle fremmande städher så väll hos fiender som vänner.

Till thett siätte, så skall them och vare frit effterlathet att före af riket allehandhe varur, så när som spannemåll.

Och till thett sidste, så skole inge fremmande kiöpmän blifva tillstat och effterlathet länger i staden att liggie än sex vekors dagh, och the, som ther öfver liggie, skole drage stadsens tunge

like medh borgerskapet efther theres rådth och embne, och som the hafve handelen till. Hvarföre befale vi alfvarligen och strängeligen våre stådthollere, befalningsmen och tollenärer uthi Stokholm, att the her emot icke göre förberörte Stokholms stadz inbyggere något hindher eller förfång, uthen therutöfver holle, att the allt thette obehindrede niuthe måge, der hvar i sin stadh vet sigh efther rette. Till yttermere vyssso, att så aldelis skall hollet blifva, hafve vi thett medh egen handh underschrifvet och secret förseglet lathet. Datum Norkiöping den 16 martii år 1604.

CaroLus.

70. **Karl IX:s resolution på stadens besvär rörande varors öfverförande vid Södertälje. Norrköping den 25 mars 1604.**

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*. — Karls sigill (otydligt, se N:o 69) omedelbart under texten på sid. 1. Nederst på sidan är antecknad: *Udde Svenson*. — Tryckt i *Stiernmans Commerceförordningar* I sid. 477 ff.

Vi Karl, medh Gudz nåde Sverigis rikis uttkorede konung och arffurste, hertig till Sudermanneland, Närichie och Vermeland etc., göre vetterligit, att, efter våre trogne undersäter uthi Stockholms stad hafve egenom theres fulmechtige och uttskickede till thenne herredag, som nu her i Norköping lyckligen hollen och väl öfverstånden är, lathet oss i underdånighet besökje och klageligen tilkenne gifvit, att them sker förkort uthi theres näring, handel och vandel med then myckle olaglige uttskepning, som sker uthi Tällie så väl af fremmande som våre eigne undersäter och invånare uthi andre städer; och aldenstund Stockholm, som är then förnempste och en hufudhstad her i riket, kan derigenom uttarmet och förderfvvet blifve, och sådent är endeles emot theres stadz privilegier, derföre hafve vi deres ödmike bön och begeren nådigest ansedt, och fördenskuldh her medh alfvarligen och strengeligen biudhe och

befale, att ingen hvarken inlensk eller fremmande, skall efter denne dag något godz, lithet eller mycket, uthi förbemälte Tällie utt eller in skepe och före, undantagendes borgerne siälve, som der i Tällie boendes äre och eigit godz hafve. Der hvar och en, som för våre skuldh vele och skole göre och lathe, måge vette sigh efter rette, icke görendes her emot, vidh vår ogunst och högste straff. Af Norköping then 25 martii år etc. 1604.

CaroLus.

71. **Karl IX:s förordning om gästgifveriers upprättande och om rätten att uppköpa utländska viner och öl. Stockholm den 12 juni 1605.**

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original II.* — Märke efter det bortfallna sigillet omedelbart efter texten på sid. 2.

Vi Carl, medh Gudz nåde Sverigis rikis utkorade konungh och arffurste, hertigh till Sudermannelandh, Nerichie och Vermelandh, göre vitterligit, att, endoch Sverigis lagh förmå, att vertzhus och visse gestegifvere skole uthi alle städer tilsätties och förordnes, tit then vägfarende man, som till staden kommer, kan lende och för redeligh betalning bekomme then del, som han till nödtorftigt oppehålle behöfver, är och ther hos ett vist vite satt, hvad straff som borgmestere och rådskole hafve, ther sådane vertzhus icke finnes, doch likvel så är sådant her i Stocholm, ther måste tilsökning af fremmende sker, inthet blefvet achtet och efterkommet, dy få gestegifvere och vertzhus hafve her uthi Stocholm her till förordnade och tilsatte varit, och the samme hafve ingen sköldh eller merke uthengdt, ther efter then vägfarende fremmende man, som till staden är kommen, hafver vist sigh rätte, uthen most löpe staden om, för än han hafver kunnet få herberge, derföre, på thet

att Sverigis lagh må blifve effterkommen, och godh ordning så väl her i riket, som annorstädes i fremmende landh sker, stiftet och vidh macht hollen, så hafve vi så förordnet, att her i stadhen skole vare sex öpne vertzhus: thet ene skall Hendrich Danitz oppeholle och skall hengie uth tre cronor; thett andre skall vare uthi Didrich Bökmans hus, och ther skall utthengies en blå örn; thet tridie skall Hans Meyer holle, och han skall hengie uth ett förgylt leijon; thett fierde skall vare hos Meinert Feltman, och ther skall hengie uth en grip; thet fempte skall Hans Nielsson oppeholle, och ther skall hengie uth en sol; thet siette skall vare uthi Baggens hus, och ther skall en månadh hengie uth. Deslikest så skole och her i staden vare tu gårköke: thet ene skall Michill Wufin oppeholle, och thet skall hete i farken, och thett andre Lukas Emekate, hvilket skall kalles stiernan. Och på thett förbemälte personer, som således samme vertzhus oppeholle skole, måge deste bättre lägenhet hafve theres embete att effterkomme och then vägfarende man trachtere för redeligh betalning, så hafve vi gifvidt them sådane privilegier, som her effter föllier:

Först skall ingen her i staden uthen the allene, som vertzhusen oppeholle, hafve macht att opköpe af fremmende eller uttappe vin, Rostocker, Lybeskt, Dubbelwissmar, Dantzichers öl, *item* mumma, miödh och brendevin, doch undentagendes hvadh som uttappes uthi stadzkelleren her i Stocholm, hvilken skall sin gamble rättighet beholle. Hvilken som blifver beslagen, att han förbemälte drycker opköper eller uttapper, föruthen desse gestegifvere samt Stocholms stadzkeller, som nu bemält är, han skall blifve straffet till etthundrede daler och miste dryckerne, som han således handler medh, hvar gångh, som han ther medh blifver befunnen. Och skall ingen hafve macht att köpe af the fremmende vin, Rostocker, Lybeskt, Dantzicher, Dubbelwismars öl, mumme, miödh eller brendevin, än the samme, uthen the, som sådane drycker hafve vele, antingen opstädesboer eller och andre her i staden, till theres eigit behof, the skole them af the, som verdzhusen oppeholle, köpe, antingen vidh leste-, tynne-, om- eller kannetael, effter som the kunne behöfve, på thett att icke någon egenom thet skenet, att han sådane drycker köper för sikh sielf och sine gester, må tage tilfelle att leggie in i kellere vidh pipor och åmer och tappe seden thet så makeligen uth, the andre, som vertzhusen oppeholle skole, till skadhe. Men Sunst och enfalt Wismar samt svenskt öl må

hvar och en uttappe, doch så att the therföre gifve strax opå tollen, när the ölet opköpe, theres tilbörliche accis.

Till thet andre, så skole och the, som samme vertzhus oppholle, vare fri för vacht, omleggninger, gestning medh knechter och andhre, *item* för bakande och bryggiende.

Till thet tridie, så skole the, som verdzhusen och samme privilegierede kellere holle, alle år eller halfve år hafve macht att uttvellie ibland sigh åldermän, och uthi theres hus skole the medh the fremmende beslute köpet om drycker, som the af them opköpe vele. Och skole the, som till åldermän satte varde, opbäre accisen, som af hvar dryck utgifves bör, och then två gångor om året, såsom äre om *Jacobi* och Fastelagen opå tollen lefvere.

Befale fördenskuldh våre ståthollere, fougdtter, tollenärer sampt borgmestere och rådher i Stocholm, bådhe the, som nu äre och her effter komme kunne, att the ther öfver holle, att thenne vår ordning och gifne privilegier må blifve vidh macht oryggeligen hollne, och ther emot ingelundhe handle eller handle lathe, så kär thet är vår gunst och nådhe. Der hvar i sin stadh vet sigh effter rätte. Af Stocholm then 12 *junii* år 1605.

CaroLus.

72. Karl IX:s privilegier för samtliga städers borgerskap.
Uppsala i mars 1607.

Odaterad afskrift i en bunden volym med titel *Acta coronationis Caroli IX* (f. 7), inlagd bland *Upsala riksdagsakter 1607* i riksarkivet.

Vi Karl etc. göre vitterligit, att effter konungh Sigismundus i Påland hafver förverckat för sigh och sine efterkommende then arfsrätt, som han till dette konungeriket hafver haft, hvilket är här udi denne loflige försambling, såsom och af trycket sanfärdeligen nogsampt tilkenne gifvit och then högborne furste och herre, hertigh Jahan, vår käre brodersonn, hvilken är then nempste arfherre